

3. Terveellinen rakentaminen ja yhdyskuntasuunnittelu

3.1. Miten eri hallinnonalojen yhteistyöllä edistetään kustannustehokasta, terveellistä ja turvallista rakentamista?

Koko: 250 000 €

Aikajänne: Selvityksen tulosten tulee olla käytössä alkuvuodesta 2016.

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on selvittänyt kosteus- ja homeongelmia ja todennut, että kyseessä on merkittävä kansallinen ongelma, virheitä ja puutteita tapahtuu suunnittelussa, rakentamisessa ja ylläpidossa. Valiokunta kiinnitti huomiota myös rakennusten terveydellisten olosuhteiden arvioinnin puutteisiin. Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin rakennusalan tutkimus- ja kehittämistoiminnan edellytysten parantamiseksi, jotta rakennusten suuri merkitys ihmisten hyvinvoinnille ja kansantaloudelle otetaan päätöksenteossa nykyistä paremmin huomioon.

Hankkeessa syvennytään tapahtuneisiin virheisiin, niiden syihin ja keinoihin, joilla epäonnistuneista ratkaisuista rakentamisessa ja ylläpidossa voitaisiin korjaamiseen lisäksi saada uusia toimintamalleja (mm. prosessi-, menetelmä- ja materiaalien alueilla) ja innovaatioita kansallisesti hyödynnettäväksi ja kaupallisiksi tuotteiksi.

Ministeriöt pitävät keskeisenä osaamisen kehittämistä ja koulutuksen käynnissä olevien kehittämistoimien jatkamista myös peruskoulutuksen ja ammatillisen täydennyskoulutuksen eri tasoilla. Myös erilaiset rakennustöiden käytännön suoritusasteen kohdistuvat osaamisen kehittämistoimet ovat hyödyllisiä. Esimerkkinä tästä olisi hyvä selvittää mahdollisuuksia rakennustyöntekijöiden perehdyttämiseksi rakennuskohteiden ominaispiirteisiin ja laatuun keskeisesti vaikuttaviin tekijöihin, joilla voidaan katsoa olevan vaikutuksia rakennusten terveellisyteen ja turvallisuuteen.

Tutkimuskysymyksiä:

- Millä keinoilla saadaan rakennusten korjaamiseen uusia toimintamalleja (mm prosessi, menetelmä- ja materiaalien alueilla) ja innovaatioita kaupallisiksi tuotteiksi?
- Mitkä altisteet ja muut rakennuksen tekijät (miten mitattuna ja kuinka voimakkaasti) ovat yhteydessä a) hengitystieoireiluun, b) yleisoiireisiin, c) uuteen astmaan, d) ympäristöherkkyyteen. Mikä merkitys on edellä kuvattujen altisteiden yhteisvaikutuksella ihmisen oireisiin?
- Mitkä ovat eri terveyshaittojen torjuntatoimenpiteiden vaikutukset (mm. ilmanpuhdistimet, tiivistyskorjaus, remontin jälkeinen siivous)?
- Miten johtamista ja laatukriteereitä tulisi uudistaa?
- Miten rakennustyöntekijöitä tulisi perehdyttää rakennuskohteiden ominaispiirteisiin ja laatuun keskeisesti vaikuttaviin tekijöihin, joilla voidaan katsoa olevan vaikutuksia rakennusten terveellisyteen?
- Miten saadaan turvallisuuskysymykset entistä kattavammin ja systemaattisemmin sisällytettyä alan peruskoulutukseen ja täydennyskoulutukseen hyödyntäen jo käytössä olevaa laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä kerättyä aineistoa (www.turvallinenkaupunki.fi)?

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan: Eduskunnan tarkastusvaliokunnan julkaisu 1/2012: Rakennusten kosteus- ja homeongelmat web.eduskunta.fi/dman/Document.phx?documentId=er28612160849612

Tiedontuotannon pääasialliset muodot: Strategian toimeenpanoa tukevaa tietoa ml. tilannekuva-analysit

3.2. Kustannustehokasta ympäristön- ja terveydensuojelua sekä laadukkaan rakentamisen palveluja yhdeltä luukulta lähellä kuntalaista - miten hajanainen hallinto yhdistetään?

Koko: 150 000 €

Aikajänne: Alustavia tuloksia tarvitaan jo hankkeen toteutuksen aikana vuonna 2015. Tulosten pitäisi olla käytettävissä mahdollisimman pian, mielellään vuoden 2016 alkupuolella.

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Hankeessa selvitetään mahdollisuutta koota tiettyjä kunnalle säädettyjä viranomaistehtäviä yhteistoimintaorganisaatioihin saavuttaen toiminnoissa resurssitehokkuutta, synergiahyötyjä ja laatua. Selvityksen ytimessä on useiden ministeriöiden (YM, STM, MMM, VM) tehtäviä joita hoidetaan kunnissa ja joiden hoidon tulevaisuutta ja kunnan roolia on syytä arvioida yhteishankkeessa. Selvityksessä tarkasteltavia tehtäviä ovat ympäristönsuojelu, ympäristöterveydenhuolto, rakennusvalvonta ja jätehuoltoviranomainen yhdessä sivuten myös erikseen alueellistettuja maaseutuviranomaista ja pelastuslaitosta. Suomessa on muutamia yhteistoiminta-alueita, joilla kolme ensin mainittua toimintaa on jo keskitetty samaan organisaatioon. Parhaillaan on meneillään selvitys rakennusvalvonnan kokoamisesta yhteistoiminta-alueisiin. Rakennusvalvonnan kehittämällä ylikunnallisiksi viranomaisiksi tulee olemaan merkittävä vaikutus ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon tehtävien hoitoon.

Ympäristöterveydenhuolto on järjestetty yhteistoiminta-alueille, jotka monilla seuduilla ovat perusterveydenhuollon yhteydessä, kansanterveystyön kuntayhtymiä tai jopa sairaanhoitopiirin yhteydessä. Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistaminen tulee muuttamaan myös ympäristöterveydenhuollon organisoitumisen kunnassa. Ympäristönsuojelu on mukana useissa ympäristöterveydenhuollon yhteistoiminta-alueissa tai toimii yhdessä rakennusvalvonnan kanssa ja paineet myös ympäristönsuojelun systemaattisemmasta yhteistoiminnasta kuntien välillä ovat lisääntyneet.

Ympäristöterveydenhuollossa selvitetään parhaillaan myös joidenkin valvonnan osa-alueiden siirtämistä kunnilta valtiolle (kuluttajaturvallisuus, eläinsuojelu, elintarvikevalvonta), mikä voi johtaa kunnallisen valvontayksikön koon pienenemiseen. Maa- ja metsätalousministeriö rahoittaa vuoden 2015 alkupuolella toteutettavan selvityksen elintarvikevalvonnan valtiollistamisesta ja sen vaikutuksista ympäristöterveydenhuoltoon. Ympäristönsuojelussa vastaavaa tehtävien uudelleen jakoa selvitetään ja osin jo toimeenpannaan ympäristönsuojelulain uudistuksessa.

Tutkimuskysymyksiä:

- Mikä on kuntien suhteellisen pienten, tehtäviltään toisiinsa limittyvien viranomaisyksiköiden aikaisempaa kiinteämpi yhteistyömahdollisuus esim. samassa organisaatiossa?

- Mikä on yhteisen viranomaisyksikön kustannustehokkuus ja laatu sekä yhteistyön edellytykset muiden kunnan hallinnonalojen kanssa verrattuna siihen, että toiminnot järjestetään erillään erilaisilla yhteistoiminta-alueilla?
- Miten kuntien tehtävien kehittäminen vaikuttaa asiakkaisiin ja valtion aluehallinnon viranomaisten tehtävien hoitoon?

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan: Rakennepoliittinen ohjelma edellyttää yhden miljardin euron kokonaisvähennystä kuntien toimintamenoihin vuoden 2017 tasolla. Hanke tuottaa tietoa ja kokoa näkemyksiä mainittujen tehtäväalueiden kehittämisen perustaksi. Selvityksellä on myös kytkös VIRSU-hankkeeseen, jossa tarkastellaan valtion aluehallinnon ja kuntien roolia ja työnjakoa sekä laaditaan kehittämisehdotuksia. Selvitystä tarvitaan kiireisesti myös siksi, että parhaillaan selvitetään rakennepoliittisen ohjelman tavoitteiden mukaisesti myös rakennusvalvonnan järjestämistä ylikunnallisiksi yksiköiksi.

Tiedontuotannon pääasialliset muodot: Toimintavaihtoehtojen vertailua.

3.3. Hyvä elinympäristö ja yhdyskuntarakenne maankäyttöä, asumista, liikennettä, palveluja ja elinkeinoja yhteen sovittamalla

Koko: 300 000 €

Aikajänne: Tulosten pitäisi olla käytettävissä vuoden 2016 loppuun mennessä.

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Yhdyskuntarakenteen taloudellisuutta, toimivuutta ja viihtyisyyttä kaupunkiseuduilla edistetään sovittamalla yhteen maankäyttöä, asumista, palveluja ja liikennettä sekä huomioon ottamalla erityisesti elinympäristön laatu, sosiaaliset vaikutukset ja kustannustehokkuus sekä yritysvaikutukset. Parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean mietinnössä (Tiekartta 2050) esitettyjen kannanottojen mukaan Suomelle on tarkoituksenmukaista edistää yhdyskuntarakenteen eheyttämistä ja tehostaa kaupunkiseutujen kaavoitusta sekä tavoitella pitkällä aikavälillä liikennejärjestelmien suunnittelussa merkittävää päästöjen vähentymistä. Valittavien ohjauskeinojen suunnittelussa lähtökohtana on tarkastella kokonaisuuksia tai eri tavoitteita samanaikaisesti.

Hiilineutraali yhteiskunta (mm. parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean mietintö) ja seudulliset suunnittelukysymykset (mm. metropolilainsäädäntö ja metropolihallinto) edellyttävät yhteiskunnallisen vaikutusten arvioinnin mittareita. Näitä mittareita tarvitaan erityisesti infrarakentamisen, liikennesuunnittelun ja asuntotuotannon näkökulmasta yhteiskuntataloudellisesti merkittävien väylä- ja infrahankkeita koskevien päätösten tueksi.

Kaupunkiseutujen rakentamiseen vaikuttavat ratkaisut sisältävät vähähiilisuuden ja hyvän elinympäristön kannalta tärkeitä liikennetarvetta vähentäviä päätöksiä. Päätöksenteon tueksi tarvitaan parempia arviointimenetelmiä, sekä tietoa yhdyskuntarakenteen alueellisesti tasapainoisesta kehittämisestä ja siihen liittyvästä liikennejärjestelmästä. Tavoitteena on tulevaisuuden haasteisiin ja päätöksentekoon vastaava yhdyskuntasuunnittelu ja sen koordinointi, jotta tavoite vähähiilisestä yhteiskunnasta ja hyvästä elinympäristöstä voidaan toteuttaa.

Tavoitteen saavuttamiseksi mm. joukkoliikenteen saavutettavuus sekä kävely ja pyöräily, lähienergian tuotannon edellytykset ja pientuotannon mahdollistaminen ovat keskeisiä suunniteltavia ja ohjattavia ominaisuuksia.

Asemakaavoituksen ja rakentamisen osalta siirtyminen lähes nollaenergiarakentamiseen edellyttää kaavoituksen sisällön ja esitystavan kehittämistä erityisesti pienimuotoisen energian tuotannon ja uudisrakennusten sijainnin tarkoituksenmukaisten ratkaisujen ja ohjauksen osalta.

Yhdyskuntien kehittämisessä ja rakentamisessa on keskeistä ottaa huomioon myös, ympäristöterveyden kysymykset. Tärkeätä on myös huomioida se, mitä tarkoittaa esimerkiksi lähes nolla energiarakennuksiin (NZEB) siirtyminen asemakaavoituksen, täydennys- ja korjausrakentamisen ja kiinteistöjen toimintakuntoisina pitämisen kannalta. Lisäksi kaikessa rakentamisessa ja erityisesti täydennys- ja lisärakentamisessa on tarpeellista tehostaa ekologisten rakennusmateriaalien käyttöä ja hyödyntämistä. Pienimuotoisen energiantuotannon lisäksi keskeisenä kysymyksenä on liikennetarpeen vähentäminen toimintojen tarkoituksenmukaisen sijainnin avulla sekä autoilun sähköistymisen tukeminen.

Hyvään elinympäristöön ja yhdyskuntarakenteeseen pyritään sovittamalla yhteen maankäyttöä, asumista, liikennettä, palveluja ja elinkeinoja sekä kehitetään prosessin kokonaisvaltaisuutta ratkaisujen tueksi.

Hankkeessa arvioidaan nykyisiä prosesseja ja rakenteita sekä niiden seuranta ja kehittämistarpeita. Lisäksi arvioidaan hyöty/kustannussuhteen käyttökelpoisuus mittarina sekä esitetään konkreettinen ehdotus yhteensovittamista tukeviksi liikennehankkeiden vaihtoehtoisiksi mittareiksi.

Tutkimuskysymyksiä:

- Miten edistetään ja ylläpidetään hyvää elinympäristöä ja yhdyskuntarakennetta maankäyttöä, asumista, liikennettä, palveluja ja elinkeinoja yhteen sovittamalla?
- Miten tähän liittyviä prosesseja ja ohjauskeinoja tulisi sovittaa yhteen vähähiilisuuden edistämiseksi ja mitä rakenteellisia muutoksia ja poikkihallinnollisia kumppanuuksia tarvitaan hyvän elinympäristön ylläpitämiseksi ja luomiseksi?
- Miten alueiden erilainen kehittyminen (metropolialue, maakunnalliset keskukset, harvaan asutut alueet) tulisi huomioida prosesseissa?
- Millaisia arviointimenetelmiä ja mittareita voidaan hyödyntää päätettäessä merkittävistä väylä- ja yhdyskuntarakenteen hankkeista? Arvioidaan nykyisin käytetyn mittarin, hyöty-kustannussuhteen käyttökelpoisuutta eheytyvän yhdyskuntarakenteen liikennehankkeiden suunnittelussa ja esitetään vaihtoehtoisia vaikutusten arvioinnin menetelmiä hyöty/kustannussuhteen tilalle.
- Onko yhdyskuntarakenteen kehittymisen seuranta nykyisellään riittävää? Onko olemassa riittävät prosessit takaamaan, että yhdyskuntarakenne kehittyy oikeaan suuntaan (erityisesti kaupunkiseuduilla)?

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan: Parlamentaarisen energia- ja ilmastokomitean mietintö (Tiekartta 2050)

Tietotuotannon pääasialliset muodot: Tuotettava tieto on luonteeltaan erityisesti ennakoitietoa ja taustoitusta, toimintavaihtoehtojen vertailua sekä kustannusanalyysiä.